

**Toespraak van
JOKE SCHAUVLIEGE
VLAAMS MINISTER VAN LEEFMILIEU, NATUUR EN CULTUUR**

Maandag 25 januari 2010 – KMSKA Antwerpen

(enkel het gesproken woord telt)

Startmoment Cultuurforum 2020

Beste aanwezigen,

Dames en heren,

Toen ik Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur werd, heb ik meteen aangegeven dat ik uitdrukkelijk met de cultuursector wil overleggen en samen wil werken aan een dynamisch cultuurbeleid. De voorbije maanden heb ik het cultuurlandschap verkend en een dieper inzicht gekregen in het bestaande beleid. Vandaag leggen we de eerste stenen voor het cultuurbeleid van de toekomst.

2020 is daarbij een belangrijk ijkpunt. Wie het programma en de ambities van Vlaanderen in Actie bekijkt, kan er niet onder uit: cultuur ontbreekt. En nochtans: cultuur hoort erbij. Cultuur is een

motor die kracht en dynamiek geeft aan de maatschappij. Daarom wil ik samen met u aan ViA 2020 een hoofdstuk Cultuur schrijven.

Vandaag start het Cultuurforum. Het welslagen van dit project ligt in belangrijke mate in handen van de cultuursector, in uw handen. De sector was de jongste jaren sterk in beweging. Op Vlaams niveau werden nieuwe decreten ingevoerd. Nieuwe initiatieven schoten als paddenstoelen uit de grond. Voor nagenoeg elke sector werd een steunpunt opgericht. De Vlaamse administratie kreeg een grondige facelift en een nieuwe dynamiek.

U bent hier aanwezig als vertegenwoordigers van de diverse sectoren: sociaal-cultureel werk, lokaal cultuurbeleid, de kunsten - professionele of amateurkunsten, de erfgoedsector, ... U hebt ervaring en expertise te koop en u hebt ongetwijfeld toekomstscenario's in het hoofd.

Ik nodig u dan ook nadrukkelijk uit om mee te debatteren over een cultuurbeleid op lange termijn. We moeten van deze opportuniteit gebruik maken om over de muren van de eigen sector heen te kijken.

Hoe gaan we te werk?

Ik heb de administratie en de Strategische Adviesraad Cultuur de opdracht gegeven om dit Cultuurforum te organiseren en te begeleiden. Voorlopig onderscheiden we **drie fases in het traject**.

Vandaag geven we de **start** met een moment van kennismaking, reflectie en netwerking. Na vandaag gaan vertegenwoordigers van de diverse sectoren aan de slag in **zeven ateliers**. Deze ateliers worden geleid door een voorzitter en ondervoorzitter. Elk atelier heeft een twintigtal deelnemers en wordt ondersteund door iemand uit de administratie.

Aan ieder atelier wordt gevraagd om een visie én concrete standpunten of doorbraken te formuleren.

De voorzitter en de ondervoorzitter trekken als tweespan samen het atelier. Zij hebben in grote mate de samenstelling van hun atelier bepaald. Op basis van een startnota zullen ze een eerste aanzet geven voor de inhoud van hun atelier. Zij begeleiden het proces en bereiden de overlegmomenten voor. Zij coördineren de inhoudelijke input die zal resulteren in een visietekst met beleidsaanbevelingen.

20 mensen per atelier lijkt een heel beperkte groep. Bij een grotere groep worden discussie en interactie moeilijk. ViA heeft een gelijkaardige methodiek gebruikt, met goede resultaten.

Wie niet in een atelier participeert, kan toch zijn/haar suggesties en commentaren geven op het mailadres **cultuurforum@vlaanderen.be**. Aarzel niet! Informatie over het Cultuurforum 2020 en de evolutie van de werkzaamheden vindt u op www.cultuurforum.be.

De ateliers ronden hun activiteiten eind mei af, zodat de doorbraken **begin juni op een toekomstcongres** aan u en aan een ruimer publiek voor verdere bespreking kunnen worden voorgelegd.

De aanbevelingen en suggesties zullen het cultuurbeleid in de volgende jaren inspireren en onderbouwen. Dit moet een eerste neerslag krijgen in de beleidsbrief die eind dit jaar aan het Vlaams Parlement wordt voorgelegd.

Ik ga graag even in op de 7 thema's, de 7 strategische doelstellingen uit de beleidsnota Cultuur, de 7 ateliers. Ik wil per atelier enkele gedachten formuleren, zonder dat deze exhaustief zijn.

DUURZAAM BELEID

Bart Doucet & Sigrid Bousset

De eerste strategische doelstelling is streven naar een duurzaam beleid. Het is een transversale doelstelling want duurzaam beleid leeft door in alle andere strategische doelstellingen.

Ik wil een stevige bodem, sterke en onderbouwde fundamenten, waarop creatief kan worden voortgebouwd en waarin culturele ondernemers worden gestimuleerd om zich verder te ontwikkelen. Terwijl we in de andere ateliers doelen scherp stellen en nadenken

hoe we die doelen best bereiken, wordt de deelnemers van dit atelier gevraagd na te denken over een aanpak die duurzaamheid garandeert.

Ik verwees al naar de veranderingen van de voorbije jaren in de cultuursector. Er is ook een aanzienlijke groei in budgetten geweest. Een groei die tot versnippering heeft geleid. Het is nodig hierin bij te sturen om op termijn een duurzame groei & bloei te garanderen.

Dames en heren,

Een duurzaam beleid is een doelmatig beleid, een beleid waarbij de middelen goed worden ingezet om met een kwalitatief degelijk aanbod zoveel mogelijk mensen te bereiken, in goede omstandigheden. 97% van het budget van het Kunstendecreet wordt besteed aan de subsidiëring van 240 kunstorganisaties en 4 steunpunten. Voor projecten blijft amper 3% van het kunstenbudget over. Moeten we niet streven naar een andere verhouding?

In het sociaal-cultureel werk is er een grote discrepantie tussen de verschillende werksoorten. Kunnen we dit blijven verdedigen? En de individuele vereniging of kunstenaar, bieden we hen genoeg steun? Stroomt de deskundigheid van de steunpunten voldoende naar hen door?

Om vertrouwen te verdienen moet de overheid werk maken van rechtszekerheid, rechtsgelijkheid, rechtmatigheid en rechtvaardigheid. Dit zijn belangrijke uitgangspunten van het beleid.

De snelle groei bemoeilijkt een goed overzicht op het culturele veld. Het is fundamenteel om in de toekomst de veelheid van gegevens structureel te verzamelen en ze te ontsluiten met een goed uitgebouwd monitoringinstrument en een totale landschapstekening.

Het correct toepassen van beleidsinstrumenten lijkt al te vaak een evidentie. Maar de praktijk wijst uit dat dit niet zo is. Ik wil de instrumenten correct en consequent gebruiken en ze verder optimaliseren. Ook door lessen te trekken uit evaluaties werken we aan een duurzaam beleid. Vele organisaties hebben visitaties achter de rug, bij andere vinden ze nu plaats. We horen zowel van de administratie als van de bezochte organisaties dat de evaluatie een leerrijke ervaring is. Zoals Confucius al zei: *de enige die fout die je kunt maken, is degene die je niet corrigeert.*

PARTICIPATIE EN DIVERSITEIT

Saïda Sakali & Gert Phillippeth

In een tweede strategische doelstelling – tevens het thema voor het 2de atelier - streven we naar participatie en diversiteit.

Een duurzaam cultuurbeleid wortelt zich in de gemeenschap. In álle delen van de gemeenschap. We moeten een beleid nastreven waarbij iedereen betrokken wordt én zich herkent in wat als ‘cultuur’ naar voren wordt geschoven. Vaak vertrekken we van aannames die een groot deel van de bevolking niet deelt. *Een kunstenaar is bij voorkeur mannelijk en valide. Iemand met een etnisch-diverse achtergrond kan haast onmogelijk een gewaardeerde Nederlandstalige schrijver zijn. Personen die in armoede leven zijn bezig met overleven en hebben geen nood aan cultuur.* Ik weiger mij bij zulke clichés neer te leggen.

Wie wil uitgroeien tot een topregio benut álle aanwezige talenten. Hiervoor open staan is de eerste stap. We moeten onszelf in vraag durven stellen. Deelgenoot zijn of worden is een tweerichtingsverkeer. Alle betrokkenen, de héle samenleving, geven samen vorm aan het culturele veld.

Het wegwerken van participatiedrempels is één van de mogelijke sporen en ongetwijfeld een belangrijk spoor. Maar het is niet effectief als er geen echte omwenteling plaatsvindt in het denken zelf van de betrokkenen. Die omwenteling begint door elkaar te ontmoeten, zonder angst en met de uitdrukkelijke wens elkaar te verrijken. Door de dubbele uitdaging van participatie moeten we blijven nadenken over de beste methodes. Het debat over participatie staat niet stil. Maar laat ons de nood aan actie en het

momentum niet uit het oog verliezen. Cultuur is geen luxeproduct maar een basisrecht voor iedereen.

E-CULTUUR & DIGITALISERING

David Stevens & Ann Laenen

Het 3de atelier behandelt de strategische doelstelling *Omgaan met e-cultuur en digitalisering*.

De 21e eeuw is door en door digitaal. De digitale snelweg gaat zo snel dat veel mensen afhaken en niet meer (volledig) mee kunnen. Die digitale kloof lossen we niet op door iedereen een computer geven. Er is meer dan louter infrastructuur nodig. Men heeft bepaalde vaardigheden nodig, méér dan alleen technische vaardigheden.

Een deel van de jongere generatie, de zogenaamde “digital natives”, kan zeer vlot overweg met ICT en nieuwe media, maar dan vooral in hun vrije tijd. Het opzoeken van relevante informatie, het onderscheiden van goede en dubieuze bronnen daarentegen is niet zo evident. Wat niet op Google te vinden is, bestaat voor velen niet.

We zijn ervan overtuigd dat cultuur een rol kan spelen bij het helpen dichten van deze kloof. Maar zijn we klaar voor deze opdracht? Zijn onze bibliotheekmedewerkers, vormingwerkers, en anderen zelf voldoende “mee” om hier op in te zetten?

Naast een hefboom om de digitale kloof te helpen slechten, is ook de cultuursector zelf onderhevig aan de golven van de digitalisering. Niet alleen komen er nieuwe kunstvormen, maar ook nieuwe distributievormen en nieuwe media, ...

E-cultuur heeft een impact op zowat alle sectoren. Kijk bijvoorbeeld naar de muzieksector. Vandaag staat in de muziekwereld het internet en digitale technologie centraal in de manier waarop mensen muziek componeren, distribueren, promoten en consumeren. Dit vraagt andere gewoontes, vaardigheden en businessregels. We zitten in een stroom van globalisering, technologisering en individualisering. Hoe gaan wij vanuit Vlaanderen daar mee om?

En hoe zit het met de opkomst van het e-book? Waarom slaat het in Nederland beter aan dan hier? Welk effect zal het hebben op onze bibliotheken? Zien ze er binnen tien jaar nog hetzelfde uit als nu?

Dergelijke zaken moeten vanuit grotere denkkaders worden bekeken. De Europese input en deelname aan Europese projecten is daarom belangrijk. Concreet voor de culturele-erfgoedsector zijn we bezig aan de ontwikkeling van een reglement om de instap in het Europeana-project te stimuleren en te ondersteunen.

Maar digitalisering heeft ook andere repercussies. Uit onderzoek blijkt dat culturele instellingen het intellectuele eigendomsrecht vaak aanhalen als (extra) hinderpaal bij het digitaliseren en ontsluiten van

cultureel erfgoed. We kunnen die lijn ook doortrekken naar andere sectoren, bijvoorbeeld hedendaagse kunst op het internet. De onzekerheden rond auteursrecht en digitaliseren kunnen ten dele worden verminderd door kennisdeling en gebruik van standaardlicenties te stimuleren. Hiervoor moeten we op één lijn zitten en constructief samenwerken.

COMPETENTIEVERWERVING EN -WAARDERING

Jan De Braeckeleer & Isabel Lowyck

Het 4de atelier bestrijkt competentieverwerving en de waardering ervan.

In het Pact 2020 is 'de lerende Vlaming' één van de doorbraken. Elke Vlaming moet de kans krijgen om door een Persoonlijk Ontwikkelplan (POP) aan zijn kennis, vaardigheden en competenties te werken. Daarom moeten we investeren in de ontwikkeling van de talenten en vaardigheden van elk kind, elke jongere en elke volwassene, levenslang en levensbreed. Niet alleen vanuit economische motieven, maar misschien wel vooral omdat het de persoon verrijkt, emancipeert en de sociale banden met anderen versterkt.

In de samenleving van vandaag maar ook in die van morgen hebben we nood aan steeds meer competenties om zo goed mogelijk te

kunnen werken en leven. De culturele competentie mag absoluut niet ontbreken. Het stimuleren van de creativiteit en het scheppen van een “cultureel kader” is hiervan een onderdeel. Cultuureducatie is ruimer dan enkel het aanleren van wat (materiële) cultuur is, het gaat ook over de vormgeving van een gemeenschappelijke identiteit.

Vandaar dat het belangrijk is dat deze competentie van kinds af aan wordt aangewakkerd. In de eerste plaats binnen het gezin, door de ouders, maar ook daarbuiten. De ontwikkeling én de leefwereld van het kind moeten centraal staan. Er mag niets geforceerd worden. Men leert immers het best ongedwongen en via de eigen directe omgeving. Een open geest leert meer.

Naast het gezin speelt het onderwijs een belangrijke rol, zowel formeel als informeel. En vergeten we het verenigingsleven niet, een broedplaats voor heel wat vrijwilligers.

Het groeien in competenties is een sterke hefboom voor participatie. Jongeren en volwassenen worden meer zelfzeker en durven zich open te stellen voor nieuwe uitdagingen.

We moeten er naar streven de verworven competenties op een juiste wijze te waarderen. Niet alles is functioneel, maar de erkenning moet er wel zijn. Daarom moet tussen de sectoren en beleidsdomeinen een goede netwerking, kennisdeling en -uitwisseling worden

gestimuleerd en gefaciliteerd. In de domeinen onderwijs en cultuur bijvoorbeeld kan cultuureducatie zeker tussenschotten wegnemen.

CULTUURMANAGEMENT EN CULTURELE ECONOMIE

Annick Schramme & Franky Devos

De vijfde strategische doelstelling en dus het 5de atelier gaat over cultuurmanagement en culturele economie.

Vandaag werkt de culturele sector grotendeels met subsidies. De economische crisis maakt ons daar al te bewust van. We moeten ervoor zorgen, zowel voor de cultuurliefhebber als voor de overheid, dat kunst en cultuur betaalbaar blijven. Kunnen alternatieve financieringsmodellen oplossingen bieden? Men heeft een beperkte ervaring opgebouwd met investeringen in culturele bedrijven die een terugverdieneffect moeten realiseren op de voorgestelde investering. Moeten we hierop voortbouwen of zijn er alternatieven?

Ik ben ervan overtuigd dat het stimuleren van ondernemerschap in de cultuursector de creativiteit zal aanwakkeren. Eén van de doorbraken binnen ViA, de Open Ondernemer, heeft als doel Vlaanderen een leidende rol te geven op het vlak van open innovatie. Cultuur levert met haar continue drang naar vernieuwing, uitwisseling en kennis een wezenlijke bijdrage aan deze doelstelling.

Ondernemerschap kan creativiteit aanwakkeren. Maar hoever kan en mag men daar in gaan? Wordt de marktmentaliteit dan niet te dominant? Wat bijvoorbeeld als onze cultuurhuizen louter op basis van marketing of marktanalyses zouden werken? Is dat duurzaam? Vlaanderen heeft een kleine markt voor een groot kunst- en cultuuraanbod. Hoe kan dit beter in evenwicht worden gebracht?

Vele vragen dus. Aan dit atelier om er mogelijke antwoorden op te formuleren.

INTERNATIONAAL CULTURBELEID VERSTERKEN

Paul Dujardin & Pascal Gielen

Cultuur laat zich niet begrenzen door gemeenschappen of landen. Een internationale dynamiek kan de doelstellingen en ontwikkeling van Vlaamse kunstenaars en cultuurbeleid versterken. Het buitenland reikt ons kansen en instrumenten aan. En wij hebben in de keuzes die we maken verantwoordelijkheden naar de hele wereld. Daarom is “het Internationaal cultuurbeleid versterken” de zesde strategische doelstelling en het 6de atelier. De wereld is ook verder dan onze eigen Vlaamse horizon het perspectief voor dit Cultuurforum.

Voor ons internationaal cultuurbeleid hebben we sterke troeven. Ik noem er drie: de rijkdom van ons cultureel erfgoed, een bloeiend verenigingsleven met een indrukwekkende geschiedenis én de

creativiteit en de kwaliteit van 'onze kunstenaars'. Die troeven moeten we versterken en delen in internationale uitdagingen. Hoe kunnen we nog beter op de wereldkaart komen en een natuurlijke habitat worden voor constante kwaliteitsverbetering, voor innovatie, voor internationale solidariteit en voor gezonde benchmarking?

Internationale mobiliteit is hierbij het kernbegrip. Ik wil zowel kunstenaars, kunstencentra, musea als experts ondersteunen om zich op belangrijke plekken in het buitenland te presenteren, om hun eigen internationaal netwerk en dat van Vlaanderen te versterken.

Meer operationele samenwerking en informatie-uitwisseling met de verschillende Vlaamse en Belgische spelers op het internationale toneel kunnen een eerste stap zijn in meer doelmatige internationale netwerking. Het Cultuurforum is een belangrijke kans om hierover de koppen bij elkaar te steken en naar synergie te zoeken.

ECO-CULTUUR

Frie De Greef & Guy Gypens

De laatste, maar daarom niet minder belangrijke strategische doelstelling en het 7de atelier gaat over eco-cultuur. Dat ik naast Vlaams minister van Cultuur ook minister van Leefmilieu en Natuur ben, is een handig voordeel, maar niet de reden van deze doelstelling.

Nog voor er sprake was van mijn ministerschap en het samengaan van beide bevoegdheden, noteerde de SARC in zijn memorandum voor de nieuwe regering dat dit de komende jaren een aandachtspunt moest worden. Ze hebben gelijk. De cultuursector is een productieve sector en soms - we moeten het durven toegeven - soms een verspillende sector.

De sector wordt zich daar zelf de jongste jaren meer en meer van bewust. Er worden diverse initiatieven genomen waarmee men zeker op de goede weg is. Maar er is nog werk aan de winkel. Denken we aan theaterzalen met elektriciteit verslindende belichting, aan geluidsoverlast en aan de afvalberg bij manifestaties.

Het is daarom belangrijk dat we hierover het debat openen en samen nagaan waar elk van ons een steentje kan bijdragen. De overheid kan dit niet alleen. We kunnen wel helpen bij een aantal randvoorwaarden en een stimuleringsbeleid uitbouwen. Bijvoorbeeld bij investeringen in nieuwe infrastructures moeten de duurzaamheid en ecologische aspecten mee worden opgenomen.

Maar wellicht zijn er ook andere mogelijkheden. Kan het Green Theater Plan uit Londen - dat 60% minder uitstoot tegen 2025 vooropstelt - een voorbeeld zijn? Maar nogmaals, het bewustzijn groeit de jongste jaren ook in de sector zelf. Daarom ben ik verheugd met initiatieven zoals de website van het instituut voor Beeldende, Audiovisuele en Mediakunst (BAM): www.kunstenecologie.be en met

de 2de klimaatconferentie van de theatersector, die in november in Gent plaats had. Om maar enkele voorbeelden te noemen.

Een ecologisch beleid gaat zeker niet alleen over de uitstoot van de sector. Natuur en cultuur versterken en inspireren elkaar. Het zijn per definitie twee elementen uit onze leefomgeving waarbij de plaats en de rol van de mens voortdurend zorgt voor spanning en dynamiek.

Nadenken over de mogelijkheden van kunst met focus op natuur en zelfs leefmilieu geeft nieuwe perspectieven. Dimensies van duurzaamheid en de houding ten aanzien van de tijdelijkheid van kunst in de publieke ruimte moeten worden onderzocht. In nauwe samenwerking met het Team Vlaamse Bouwmeester zal voor een aantal concrete landschappelijke projecten de inbreng van kunst worden gestimuleerd. Hierdoor kan een blijvende reflectie over de relatie cultuur-natuur en de rol van kunstenaars als potentiële raadgevers, een bijzondere uitdaging voor een lange termijnvisie vormen.

Dames en heren, dit was een hele boterham. Er is genoeg over de kaders gepraat. Nu is het aan de ateliers om die contouren in te vullen en uit te diepen. Ik geef bij deze formeel het startsein voor het

Cultuurforum 2020. We wensen de ateliers alvast veel inspiratie, gedrevenheid en inzicht.

We danken u allen voor uw aanwezigheid en voor uw bijdragen.

We kunnen ons alvast laten inspireren door Herman Konings die ons nu zijn toekomstvisie geeft op het cultuurbeleid in 2020.

Dank voor uw aandacht.

Joke Schauvliege

Minister van Leefmilieu, Natuur & Cultuur